

סיפרו שעשיתי את הניתוח עם השיניים, אפילו עם קנה של עוזי

הלוחם מספר 1

הלוחם אותו הציל ד"ר משה אגמון רחוק מלהיות אלמוני: מדובר במאיר הר-ציון, שנחשב עד היום לאחד הלוחמים האמיצים ביותר שקמו לצה"ל. את תחילת שירותו העביר הר-ציון בנח"ל כמדריך טוראים, אך עבר במהרה ליחידת ה-101 של אריאל שרון, בשל כישוריו המעולים כסייר. בגיל 19 הלך יחד עם ידידתו רחל סבוראי לעיר הנבטית פטרה, ועם שובו הפך מסעו זה לאגדה של ממש.

בהמלצת הרמטכ"ל דאז, משה דיין, הוסמך הר-ציון לקצונה ללא קורס קצינים, ובגיל 21 היה לסרן הצעיר בצה"ל. עם פירוק יחידת ה-101 וסיפוחה לגדוד 890 של הצנחנים, היה הר-ציון למפקד סיירת הצנחנים, שיצאה לפעולות תגמול רבות. על חלקו באחת מהן, מבצע "עלי זית", הוענק לו עיטור העוז.

הר-ציון שרד את הפציעה האנושה מ"מבצע יהונתן", אך סובל עד היום משיתוק נקודתי ומפגיעה במיתרי הקול. "בעיניי, הר-ציון הוא החייל הטוב ביותר שקם לצה"ל", אמר עליו הרמטכ"ל ושר הביטחון לשעבר, משה דיין.

צילום: טל זגרה

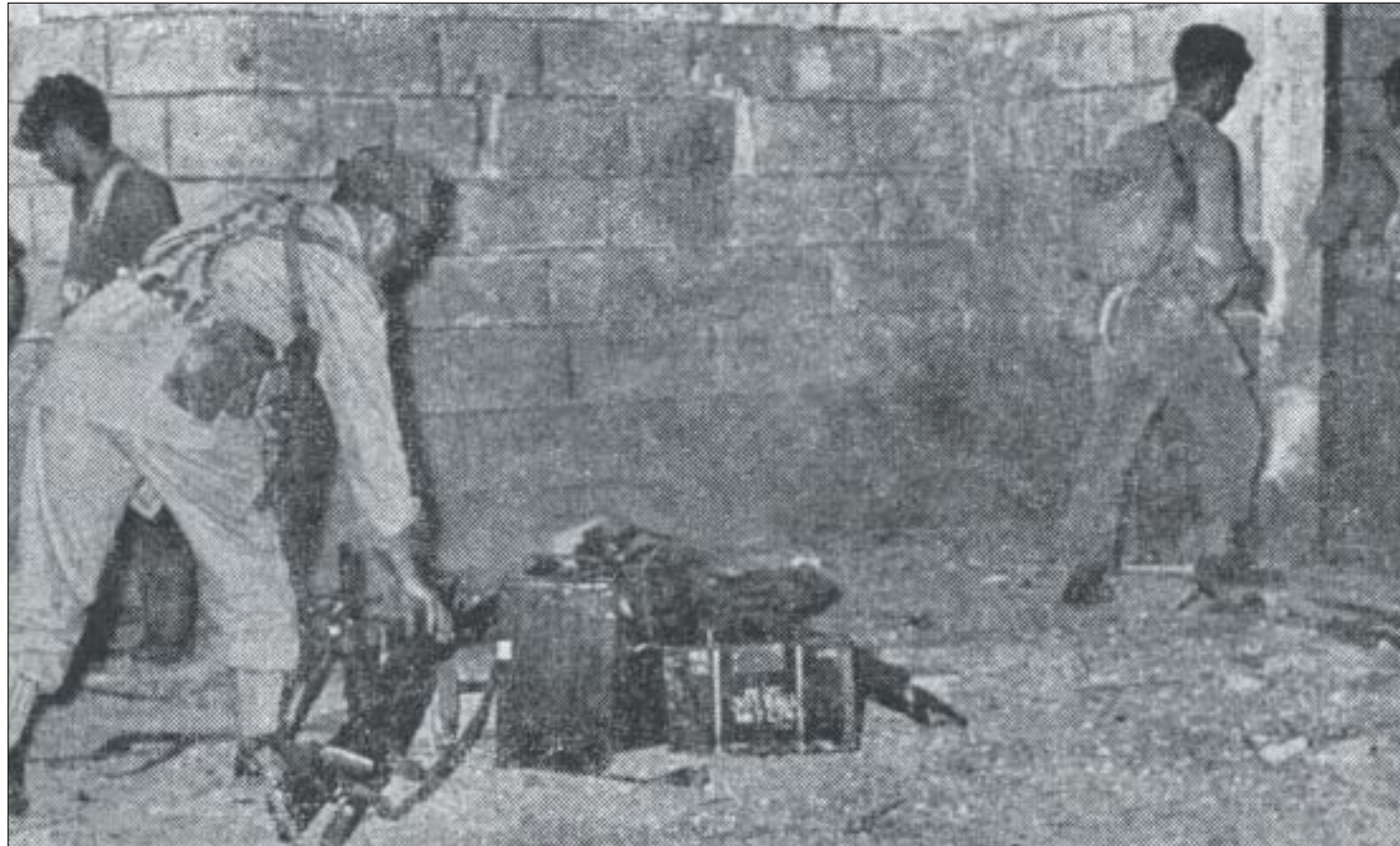
אגמון. "מתאום צעקו לי שיש עוד מצוע"

לדימום פנימי. זה הנק אותו. הוא השתק ובקושי נשם. לא היה לו דופק, והוא איבד המון דם. הוא נכנס לשוק, להלם. ההלם הזה הציל אותי באותן היקרות בגלל שהוא לא דימם יותר, וזה גם מה שאפשר לי לנתח אותו. ביקשתי מהחובש לתת לי סכין. בומן שעברנו, זרקו רימונים מלמעלה, ונפל גשם של חתיכות אבנים. בכל פעם ששמעתי 'בום', התכופתי לכיוון מאיר כדי להגן עליו מפני זיהום. זאת לא הייתה סביבה סטרילית, אבל אין מה לעשות - קודם כל חושבים על איך להציל חיים. "בצד אחד מישוה החזיק את הפנס, בצד השני החובש פתח את החבישה, ומיד החלטתי שהדבר הראשון שצריך לעשות זה לאפשר למאיר לנשום. הייתה לי סכין אמיתית לניתוח, ולא מה שסיפרו אחר-כך, שעשיתי את זה עם אצבעות, עם השיניים או אפילו עם קנה של עוזי. הכל שטויות, בתיק שלי היה סט שלם לניתוח כזה.

"מצאתי עם האצבעות את הנקודה בצוואר, והרגשתי שהאזור נפוח. פתחתי את הצוואר עם הסכין והכנסתי לתוכו צינורית. לכל צינורית כזאת יש מוביל עם שפיץ בקצה, שדוקרים אותו את האזור הנפוח. דרך המוביל מעבירים את הצינורית, ולאחר מכן מוציאים אותו. כך עשיתי, והרגשתי שניתוח השדה הצלית. מאיר התחיל לנשום".

אנחנו הולכים לתקוף. ירדנו מכלי הרכב והתחלנו ללכת ברגל. זאת הייתה גבעה עם שביל שעולה עד לראשה. רס"ן מרסל טוביאס המפורסם, שהיה רס"ן כל-כך הרבה שנים שקראנו לו סא"ל רס"ן מרסל, היה הסמג"ר, ואני נשארתי לידו. ביחד איתנו היה עוד חובש. התכוננו לפעול. במקביל, עשינו תצפית וראינו את החיילים הירדנים מסתובבים למעלה - הם לא הרגישו שום דבר. תוך כמה דקות התחילה ההתקפה.

"קודם כל ירינו ירי רתק - ירי מהצד על מנת לתת ריכוך ראשוני. איך שנגמרה האש, הפלוגה בפיקודו של מאיר הר-ציון תקפה. אני הייתי במרחק 20 מטר מהכניסה והם היו כבר בפנים. תוך כמה דקות נשמעו צעקות: 'דוקטור, דוקטור'. לקחתי את התיק, מרסל הסמג"ר רץ אחריי, ומצאתי את הפצוע הראשון שוכב על האדמה עם הבטן פתוחה. בדקתי אותו, אבל החובשים היו מיומנים וחבשו אותו היטב. פתאום צעקו לי שיש עוד פצוע ליד השער.

צילום ארכיון: אברהם ורד

פעולת התגמול במשטרת א-רהווה, במהלכה ביצע אגמון את הניתוח

התכנון היה לתקוף את הכפר אידנה שמדרום-מערב לחברון. "זו הייתה ההצטרפות הראשונה שלי לפעולה רצינית של ממש", משחזר אגמון. "ידידי בא אליי ושאל אותי האם אני מוכן להיכנס ביחד עם החיילים. אמרתי להם: 'תשמעו, אם להיות, אז זה לא להיות שני קילומטר מאחור. צריך להיות עם החיילים'. הם התלבטו אם כן או לא, ואני אמרתי להם שמבחינתי זה כן. אני תמיד האמנתי שצריך לעשות את הדברים כמו שצריך. "עמדנו לצאת, והתקבלה הודעה שכוחות ירדניים מתקרמים לאזור הפעולה המיועד. ראיתי פתאום את שרון, ידידי ועוד כמה קצינים עומדים על ג'פ, מוציאים מפות וקובעים מקום אחר. בשעה עשר וחצי בלילה התחלנו לנסוע דרומה לבאר שבע. נסענו על כביש באר שבע-חברון, והגענו מרחק קילומטר מהמשטרה הירדנית. הקצינים התיישבו ליד הג'יפ עם המפות והתדיינו. שרון היה ידוע בדבר אחד: בכל פעם שקורה משהו, יש לו חמש תוכניות מוכנות. אז החליטו לשנות את הכיוון ואמר לי: 'זו משטרת א-רהווה, שם על הגבעה ליד הכביש, ואותה-

"בתוך זמן קצר התחלתי להיכנס לכל העניינים של העבודה במרפאה. נשארתי במחנה והתחלתי להכיר את כולם. ומי לא היה שם? מי שקיבל אותי למחרת היה אריק שרון, והוא ישר התחיל לצעוק: 'דוקטור, ברוך הבא', כמו שרק הוא מדבר. הסגן שם היה אהרון דויד, שידע קצת צרפתית ואיכשהו דיברתי איתו. בין הלוחמים היה גם חיים גדל, שהשתתף עכשיו בוועדת וינוגרד, ורבים אחרים. "הגדרו היה קטן, וכולם הכירו אחד את השני. שאלו אותי 'מה אתה מוכן לעשות?' אמרתי 'מה לא' - אתם תצאו - ואני אצא איתכם'. לאט-לאט התחלתי לבקר את הפלוגות בשדה, כדי להכיר מקרוב את הצנחנים. כעבור שלושה חודשים, כבר יצאתי לקורס צניחה".

■ ניתוח לאור פנס ■

בחודש ספטמבר 1956, בעקבות התקפה של חיילי הלגיון הירדני שבמהלכה נרצחו שישה עתוראים, הוחלט בצה"ל לצאת לפעולת תגמול.

להתגייס", מספר אגמון. "למולי הכרתי בהודמנות את ד"ר חיים שיבא. הוא זיהה אותי, ושאל אם אני רוצה לעבור פה. 'לא', עניתי, 'אתה היית קצין הרפואה הראשי במלחמת השחרור, ואני רוצה שתעזור לי להתגייס'. הוא הרים טלפון ותוך שבועיים גויסתי. ככה זה התחיל. "בחיל הרפואה היה מחסור גדול ברופאים, ולכן כשהגעתי אליו ישר אמרו לי: 'יש לנו מקום בשבילך'. טוב, בבקשה. לקחו אותי, הביאו אותי אמרו לי שהולכים לתל נוף. תל נוף? ידעתי שזה חיל האוויר. אמרתי: 'טוב, שיהיה'. אנחנו נוסעים, ואני רואה שהכל כחול. פתאום, הנהג פונה לנקודה במחנה שבה כולם עם מדים ירוקים. שאלתי אותו מה זה, והוא ישר ענה: 'פה זה לא חיל האוויר'. "נכנסתי למחנה הזה, ואת פניי קיבל דני מט. הוא לא דיבר צרפתית, ואני בטח ובטח שלא שדיברתי עברית. אחת משאלותיו הייתה אם אני רוצה לצנות, ואני כמוכן לא הבנתי. ישב שם שליש, שבא אליי ואמר לי: 'תשמע, שואלים אותך אם אתה רוצה לקפץ בפרשוט'. אמרתי: 'למה לא? אני ספורטאי, אז למה לא?'. ככה התקבלתי בלי להבין שום דבר.

סא"ל (מיל') ד"ר משה אגמון קיבל את עיטור העוז בזכות ביצוע ניתוח השדה הראשון בתולדות צה"ל

עם הקמתה שימשה מדינת ישראל הצעירה מעין תחנת איטוף גדודית (תאג"ד). היא הושיטה עזרה ראשונה לעם הגוסס היוצא את אירופה נשוכת השואה. אולם בין הניצולים היו מי שסירבו שהעזרה הזאת תהיה חד-צדדית, וביקשו לגמול למדינה. כזה הוא סיפורו של ניצול השואה ד"ר משה אגמון: זמן קצר לאחר שעלה לישראל ביקש לחוק את המערכת החיסונית שלה - והתנדב לשמש רופא צבאי.

אגמון נולד ב-1930 בגרמניה תחת השם מוריץ אנקלביץ. עם עלייתו של היטלר לשלטון, ברח משפחתו לצרפת, שם הוחלף שמו ממוריץ בעל החיתוך הגרמני למוריס בעל המרקם הצרפתי. הוא וקרוביו הצליחו להתחבא מפני משטר וישי, עד שנתפסו ב-1942. למרבה המזל, חוק צרפתי מאותה התקופה אסר לכלוא נשים הרות, ואמו, שענתה על הקריטריון, הביאה לשחרור המשפחה. תקופה קצרה לאחר מכן ירדו האנקלביצים למחנת בטרסה לחמוק מהגסטאפו, ומוריס הצעיר נשלח ללמוד תחת שם בדוי בפנימייה בצרפת.

ממש עם סיום לימודיו, עשה הרופא הצעיר את דרכו למדינת ישראל, שבריוק חיפשה מרפא לצרותיה שלה. כאן כבר הפך שמו למשה. מתוך דחף לתרום למדינה הצעירה, ותוך חירוף נפש, יצא אנקלביץ להגיש עזרה ללוחמה-בניה של האומה הנאבכת. כך היה ב"מבצע יהונתן", פעולת תגמול שהתבצעה בלילה ה-11 בספטמבר 1956, ובמהלכה פוצצה תחנת המשטרה הירדנית בא-רהווה. בפעולה זו, בעת כיבוש יעד האויב נפצע אנושות מפקד סיירת הצנחנים, מאיר הר-ציון. ד"ר אגמון, אז סגן ולימים סא"ל, ערך ניתוח שדה ראשון מסוגו בצה"ל ובכך הציל את חייו של הר-ציון. על כך הוענק לו עיטור העוז.

■ אריק שרון צעק ■

בשנת 1955, שלושה חודשים בלבד לאחר שקיבל את דיפלומת לימודי הרפואה, עלה ד"ר אגמון באונייה ארצה. עם הגיעו, התכוונו הרשויות לשלוח אותו לעבוד בצפון הארץ, אך לרופא המבוקש היו תוכניות אחרות: הוא התעקש להצטרף לשורות צה"ל. "אמרתי להם: 'יבתי, אני רווק, ואני רוצה